

Siulequt Inger Thormannimit

Sumiginnaaneq sorpassuartigut pisinnaavoq, uanilu atuakkami tamakku tamaasa tusarfigaagut. Meeqqat qulit, maanna inersimasunngorsimasut, inuunertik pillugu oqaluttuarput. Qanga pisimasut kingumut qiviartugit oqaluttuaraat, naak tamanna imminnut annernarsinnaagaluaqisoq. Atuakkiortoq, Lise Andersen, Uummannamilu meeqqat angerlarsimaffianni illersortaat pisortarisimasaallu, Ann Andreasen, oqaluttuani illugiillutik meeqqanut ataasiakkaanut ikorfartortaapput. Ilaanni uninnissaq pisariqartarpoq oqaluttuarlu nangeqqinneqartarpoq, ilaanni sivikitsumik ilaannilu sivisuumik uninngareernermi. Oqaluttuarneq inunnillu ataasiakkaanik isumassuineq pinerminni oqaluttuarmik saliinissamut periarfissiisarput. Pisimasut annernartut uterfigeqqinnissaat oqitsuinnaasanngilaq.

Angajoqqaat atonerluinerat persuttaasarnerallu oqaluttuani qulini uteqqaaffiujuarput, meeqqalli aamma kaattarsimapput qii-asarlutillu. Meeqqat pisariaqarnerinnartigulluunniit isumassorneqarsimangillat. Oqimaatsunik annaasaqartarsimapput, toqu toqumillu siorasaarneqarneq inuuneranni ilaaginnarsimallutik. Allanit malugineqarsimangillat, akuliullutik ikiuisinnaasunit. Sumiginnaanermi atugassarititaasut taamaattuugajupput, Kalaallit Nunaanniippat Danmarkimiikkaluarpalluunniit.

Matuma siuliani atuagassat atuartussat ilaannut annilaarnarsinnaapput, taamaattorli atuagaq neriummik ulikkaarpoq. Oqaluttuanimi tusarpagut meeqqat sumiginnagaasimagaluaqalutik inuunermik toqqaasimasut, ataasiakkaarlutillu artorsaateqaraluaqalutik inuttut ineriartortut. Akiuussinnaassuseq tamanna suminngaanneersoruna? Qanoq ililluni iluatsitsisoqarsinnaasimava?

Meerarpassuit Uummannami meeqqat angerlarsimaffiannut pigaangamik neriuutaarussimasarput. Tassaniileqqaarneq amerlanernut oqimaattaqaaq. Ilaquttanit avissaarneq artornartuuvoq, taakku qanorluunniit sumiginnaatigisimagaluaraangata. Kigaatsumilli meeqqat nuannaarlutillu neriuuteqaleriartortarput meeqqanik paaqqinnittarfimmi immikkut illuinnartumi avannaarsuaniittumi.

Atuartoq ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit pillugit isorinnittumik isiginnittaaseqarsimappat, matuma atuakkap atuarnerani tamanna allanngoriartuaartinneqassaaq meeqqallu angerlarsimaffiannik eqqartorneqartumik, taassuma pisortaanik taassumalu sulisuinik ataqqinninnermik itisuumik inangerneqariartu-aassalluni.

Aallaqqaammut atuartoq Uummannamut pissunneqassaaq, taavalu meeqqat angerlarsimaffiannut tamatumalu kingorna inuunernik oqaluttuanut. Nunarujussuup 57.000-iinnarnik inullip oqaluttuarisaanera pinngortitaalu sakkortuujullutillu pinner-suupput. Lise Andersen Kalaallit Nunaanni sulinermini inuppas-suarnut, meeraanermi inuusuttuunermi nilu imaannaanngitsunik inuuneqarsimasunik, atassuteqartarsimavoq. Tamanna pillugu tupigusuutigalugu eqqarsaatigisarsimavaa qanoq ilillutik aniguisinnaasimanersut. Tupigusunnerullu taassuma kinguneranik uuminnga atuakkiorpoq. Atuakkiortup atuagaq aqqutigalugu kissaatigaa meeqqat sumiginnagaasut, inersimasunnorsimasut, namminneq oqaasertalikkaminnik inuunertik pillugu oqaluttuar-nissaannut periarfissiinissaq.

Atuakkami Ann Andreasen Jean-Michel Huctinilu arlaleriarlutik eqqaaneqartut, meeqqat angerlarsimaffiata katsorsaanerimi periusissiai pillugit allaaserinnipput. Tassani eqqartorpaat kulturip pinngortitallu meeqqanik sullissinermi qitiulluinnartumik pingarutaat. Kalaallit *kulturiannik* tulluusimaarutiginninneq kiisalu Kalaallit Nunaata *pinngortitaanik* tupinnaannartumik nu-

annarinninneq meeqqat ataasiakkaat pissusianni ilaassapput. Meeqqat ataasiakkaat kalaaliunerminnik tulluusimaarutiginnissapput. Ann Andreasenip qularinngilluinnarpaa taamatut ”piorsaaneq” iluatsissinnaappat meeqqat inuttut artorsaatiminnik qaangiisinnaajumaartut. Taamaattumik piniartoqarpoq meeqqat angerlarsimaffiannut atasunik, sulisunik perorsaanermik katsorsaanermillu sulialinnik suleqateqartunik. Meeqqat pinngortitamiiinneq ilinniartarpaat, qamusiorneq qimmilerinerlu ilanngullugit. Tamakkulerisariaqarput qimussimik angalaarnernut ilaaniarunik.

Piorsaanermili aamma ilaavoq nunani allani susoqarneranik ilisimasaqarneq. Silarsuarmi. Tamanna inuunermi isiginniffimmik pilersitsisarpoq. Silarsuarmi angalasarneq perorsaanermi tungavimmut ilaavoq, atuakkamilumi oqaluttuatigut atuarneqarsinnaavoq angalasarnerit tamakku inunntut ataasiakkaanut qanoq sunniuteqarsimanersut. Angalanerminni meeqqat nipilersuutitik nassartarpaat. Minnerpaamik nipilersuut ataaseq ilinniartaramikku. Nipilersullammaat nipilersornermillu ilinniartitsisut ullut tamaasa meeqqanik nipilersoqateqartarput, angalanerminilu meeqqat namminneq inunnik allanik tusarnaartitsisarput. Meeqqat *sunniivigeqatigiinneq* oqaatsip isumarpiaanik ilinniartarpaat. Meeqqat ataasiakkaat imminnut tatigisunngortarput, taamalu aamma pisinnaasatik atorlugit inoqatinik nuannaartitsisinnaaneq misigisarlugu. Imminut nalilittut misigineq, tulluusimaarneq nuannaarnerlu anguniagaapput, tamatumani sakkunut pingaarutilinnut ilaapput qimusserneq, nipilersorneq angalaarnerlu.

Oqaluttuani paasivarput meeqqat arlallit inersimasunngoreerlutik aatsaat meeqqat angerlarsimaffiat qimattaraat. Ilaqarput meeqqat angerlarsimaffiannik qimatsivissunngisaannartunik. Inuttut pissuserisap qiterisaatigut sumiginnagaasimagaanni, atassuteqarfillu pigiligaaq pingaarnerusoq meeqqat angerlarsimaf-

fianniippat, taava pingaaruteqarpoq toqqissisimanermik peqarfigisap taassuma ipernaveersaarnissaa, inuunerup unammillernartuisalu artukkiineranni isumalluutissatut. Meeqqat angerlarsimaffiannik attaveqarneq inuppassuarnut tassaasarpoq illersorneqarneq pinngitsoorneqarsinnaanngitsoq, ilaqutariinni, atuarnermi, ilinniarnermi asanninnerullu erloqinartorsiortitsinerani oqimaatsorsiorneq ingasappallaaleraangat. Tamanna taaneqartarpoq malinnaaviginninneq, meeqqallu angerlarsimaffiannit pingaartinneqaqaluni. Inunnik sullissisut pisortatullu sulisut amerlaqaat sumiginnaanerup nalinginnaasumik kingunerisartagai pillugit sukumiisumik paasisutissanik tuniorarneqartariaqartartut paasisinnaaniassammassuk inuit ataasiakkaat unammillernartunik nalaassigaangamik ikorfartorneqartuarnissaat qanoq pingaartiginersoq.

Ann Andreasen inoqamminik ikiuerusussuseqarpoq paaserusukkamiuk "nammineq" meeraatini qanoq misigisaqarsimanesut aammalu taamatut misigisaat inunnut taakkununga qanoq sunniuteqarsimanesut. Tamannattaaq tarnit nakorsaata franskiusup soqutigisarimavaa. Inuup taassuma angajoqqaani tallimani ukioqarluni annaasimavai, Auschwitzimi koncentrationslejri-mut aallarunneqarmata. Pingaartillugu erseqqissarpaa inuit ataasiakkaat inuuner-mut uternissamin-nut periarfissaqartitaanissaat. Tassalu inuuner-mut allaasumut.

Boris Cyrulnikip atuakkiamini *De grimme ællinger* aallarniutigaa qeerlutuuaraq pinniitsoq pillugu oqaluttuaq. Oqaluttualiami nalunnigilarput qeerlutuuaraq sumiginnagaanermi atugarliortoq: Nikassarneqarpoq, innarligaalluni qimanneqarlunilu. Oqaluttuarli nuannersumik naavoq, qeerlutuuaraq ineriartormat ajungitsumillu inuuneqalerluni, taamaattorli meerannguullunili nakkarsarneqartarnini *puigunngisaannassallugu*.

Cyrulnikip uparuugaa tassaavoq ajornartorsiut "naalliutsitsineq" unikkaluaraangat anigorneqartanngitsoq. Ilaqutarisat an-

naasimagaanni meeqqat angerlarsimaffianni isumassorneqarneq aallarniutaannaavoq apeqqummut uunga: Taavami qanoq iliuuseqarfigissavara tamanna?

Naammanngilaq suna tamarmi ajorunnaarniassammat qeerlutuuqqap qussunni ilaqutariinni ilaalersinnissaa. Oqaluttuariisaanermi ikiligaanikuvoq, tamanna eqqaamasaani peersinnaanngilaq. Qeerlutuuaraq tarnimigut marloriaammik ikiligaasimavoq; marloriarluni uppisitaasimavoq. Isatsinnera siulleq, piviusumik pisoq (qeerlutuusivimmi qingasaarneqarnera), annernartumik ikiliivoq imaluunniit annaasaqartutut misigititsilluni. Aappasaanik isatsittutut misigisarpoq takorluuinermigut eqqarsaammigullu pisoq siulleq taanna uterfigigaangamiuk taamalu kanngusutsitaasutut qimagaasutullu misigisimasarluni.

Taanna Boris Cyrulnikip isatsinnertut siullertut taasaanik katsorsarneqassappat piffissami sivirusu saliinertut pissusilimmik ingerlatsisoqassaaq, aappasaanilli isatsinnerup annernartua nipaallisarniaraanni pisumik isiginnittaaseq tamarmi allangortinneqartariaqarpoq – tassa inuup qanoq pineqarsimanerminik isiginninnera. Tassalu inuup ajutoorsimanini tamatumalu qanoq ingerlasimanera pillugu takorluuinini allangortissinnaasariaqar-paa. Cyrulnik allappoq: "Ikeq ilumoortoq salinneqartariaqarpoq, aammalu tamanna pillugu takorluukkamik allangortitsilluinnar-toqartariaqarpoq."¹

Taamaattumik isumassorneqarnissamik neqeroorutit inuup inuunerani ungasissoq tikillugu attanneqartariaqarput. Taamatullu aamma pingaaruteqarpoq "meeqqat" qulit, atuakkami uani oqaluttuartut, taamaaliornissaminnut periarfissinneqarsimam-mata. Anniaatiminni takuneqarlutillu parsiarneqarsimapput. Tamannalu neriuteqalersitsivoq.

Inger Thormann
Psykolog

Atuakkiortup siulequtaa

Arlaleriarlunga piffissami killilimmi Kalaallit Nunaanni sulisarpunga. Kingullermik Kalaallit Nunaanniippunga pisortat suliniutaanni nutaami suleqataallunga, peqqissaasut arnanik naartuunik assigiinngitsunik ajornartorsiutilinnik pulaartarlutik suleqateqarneranni. Ajornartorsiutit aningaasaqarnermut, isumaginninnikkut inuttullu nukissanut aammalu imigassamik hashimilluunniit ajornartorsiorneq pissutigalugu atugarliornermut tunngasuupput. Aammalu tarnikkut kinguaassiuutitigullu innarligaaner-mut tunngasuullutik.

Arnat naartuut inuunerminnik oqaluttuukkaagannga, uannut paasiuminaassinnaavoq qanoq ilillutik maannakkut inuunerminnut killissinnaasimanersut.

Imminut aperisarpunga kalaallit akornanni nukissaqartoqar-nersoq immikkut ittumik?

Meeqqat angerlarsimaffiat Uummannaq Kalaallit Nunaanni meeqqanik sumiginnagaasimasunik inissiiviusinnaasut ilagaat. Meeqqat angerlarsimaffiata tapersersuineratigit tassani najugaqarnikuusimasut attavigaakka meeraanerat peroriartornerallu pillugit apersorumallugit. Inuillu qulit 23-it 43-llu akornanni ukullit inuunertik pillugu oqaluttuarumapput, nalunngereerlugu atuakkami uani taakku saqqummerumaartut.* Angajoqqaaminni ilaquuttaminnilu allani peroriartornertik, qanoq ilillutik meeqqat angerlarsimaffiannut pisimanertik, tamatumalu namminneq ul-lumikkut inuunerminnut qanoq sunniteqarsimanera pillugu

* *Oqaluttuat tamarmik ilisarnarunaarsagaapput, inuit taakkulu ilaquataat illersorniarlugit.*

isummaminnik oqaluttuarput. Qanga pisimasut meeraanermi-
nilu ajornartorsiutit ammasumik sapiissuseqarlutillu oqaluttua-
raat. Tamanna imaannaangitsuuvoq. Annernarpormi sumigin-
nagaanerit aqusaarsimasat erloqissutillu nalaattarsimasat,
soorlu kaattarneq, atornerlugaaneq, persuttaanneq aamma/
imaluunniit pinngitsuuisinnaanginneq pillugit oqaluttuarnissaq.
Apersuininni maluginiakkama ilagaat, ilaat qanoq nikipitsigisu-
mik oqaluttuarnersut, ilaat unittariaqartarlutik marlussuillu nia-
qorlulerlutik qasulerlutillu. Oqaluttuarisimasaat allareerakkit
ataasiakkaarlugit atuffappakka, akueriniassammatigit. Ilaat ataa-
seq qissaserpoq nammeneq oqaluttuani tusaramiuk.

Inunnik taakkuninnga naapitsinera, inuunerminni atukkamin-
nik oqaluttuarnersut maannalu atuakkap massuma inunnut alla-
nut siammarnera sunnerneqaatigeqaara.

Qamanga pisumik tamaasa qutsavigaakka tatigalunga perori-
artornertik pillugu oqaluttuummanga – qujavunga piffissamik
atuiffigimmanga, naak oqaluttuat misigitsinerat naalliunnarlu-
nilu annernaraluaqisoq.

Ilaasa oqaatigaat inoqatiminniit allaanerusutut misigisimallutik,
peroriartornermilu taamatut misigisimaneq oqitsuinnaasanngi-
laq. Taamaattumik neriutigaara inersimasut taakku atuakkami
uani saqqummernerat allanut taakktulli misigisimasunut ilua-
qutaasinnaassasoq. Meeraanermi sumiginnagaanertik pillugu
ammasumik oqaluttuarnermikkut immaqqa allat ikiortissarsior-
nissaannut kajumilersissinnaavaat, nammatatillu allaasut pillugit
oqaluttuarnissaannut sapiissuseqalersillugit.

Taamatutaaq neriutigaara atuagaq meeqqat sumiginnagaa-
sut qanoq atugaqartarnersut pillugu paasinninnerunissamut ilu-
aqutaajumaartoq, aammalu takutillugu qanoq ingerlaqqittoqar-
sinnaatiginersoq naak meeraanermi naalliunnartunik atugaqarsi-
magaluarluni. Ullumikkut inuunerisaminni killiffiannut peqqutaa-

qataanerpaavoq inunnik imminnik asannittunik upperinnittunillu naapitaqarsimanerat. Taakku ilaat tassaapput inersimasut meeqqat angerlarsimaffianni najugaqarfigisaanni sulisut. Tassani perorsaanermi tunngavik meeqqanut inuttut ilusiliisoq atorlugu peroriartorsimapput – minnerunngitsumillu imminnut naleqartinnerannut qaffassaataasimalluni. Perorsaanermi periutsit meeqqat angerlarsimaffianni Uummannami allanilumi atorneqartut meeqqat sumiginnagaasimasut ingerlaqqinnissaannut sakuupput pingaarutilit.

Kalaallit Nunaanni meeqqat amerlanersaat asannittunik isumasuilluartunillu angajoqqaarput. Ilaqutareeqarporli angajoqqaat naammattumik isumassuinissaminnut nukissaqarfiginngisaannik. Meeqqap kialuunniit angajoqqaarsiani imaluunniit meeqqat angerlarsimaffianni peroriartornissani kissaatigisanngilaa, ilaannili tamanna pinngitsoorneq ajornartarpoq. Aamma qujanartumik angajoqqaarsiaqarlunilu meeqqat angerlarsimaffearpoq pitsaasunik, meeqqat nuannersunik misigisaqartarnermikkut toqqissisimasunillu avatangiiseqarnermikkut inuunerminni ingerlariaqqinnissamat ikiorneqartarfiinik. Taamaattuuvorlu aamma Meeqqat angerlarsimaffiat Uummanaq.

Lise Andersen